

ȘEZĂȚOAREA

Revistă pentru literatură și tradițiuni
populare.

DIRECTOR: ARTUR GOROVEI

VOLUMUL III

COSMOGONIA POPORULUI

(Urmare)

Amă-o dzis ci făcusi Dmnădzău apa, da n-avè cinī-o distupà, cî ĩara to numa Dmnădzău și cu *Còman ĩm* lumi, da apa ĩara toma'n fundu pămintulu. Atuncia ș-o făcut Dmnădzău Savaon pi *Apostuli*. Lu *Sfeti Ilii* ĩ-o dat *pi samî* tunitili, trăsnilili și fulgirili; lu *Marili Vasili* ĩ-o dat apa, l-o pus oari cum *chidzēs* pisti apî și ĩel o distupat izvoarili.

Dmnădzău făcusi libghioanili es ci zboari și Vasili li-o strıns pi tătı și li-o pus la sapat și la curățit cel di'ntil izvor. Tătı s-o supus ș-o lucrat cu dragi inimı, numa *càra*

Acum a zis că făcuse Dumnezeu apa, dar n-avea cine-o destupa, căci era tot numai Dumnezeu și cu Còman ĩn lume și apa era toemaĭ ĩn fundul pămintuluĭ. Atunci și-a făcut Dumnezeu Sabaon Apostoliĭ. La toĭi le-a dat cîte o treabă: luĭ *Sfeti* (Sfintul) Ilie ĩ-a dat ĩn samă tunetele, fulgerrile și trăsnetele; luĭ Marele Vasile ĩ-a dat apa, l-a pus oare cum chizeș peste apă, și el a destupat izvoarele.

Dumnezeu făcuse lighioaele estea (acestea) ce zboară și Vasile le-a strıns pe toate și le-a pus la sapat și la curățit cel ĩntăi izvor. Toate s-aũ supus și aũ lucrat cu tra-

di loc nu s-o blăznit, într-o una s-o *coşobănit* pînă cî-o lasat-o, cî to dzicè : ba cî-î urit, ba cî-ş *ponoseşti lăbghili* şi penili.... Atuncî Marili Vasili s-o jăluit milostivulu Dmnădzău şi mnilostiv-o blastamat-o cî «numa atuncî sî bei îe apl şi sî-ş stîmpiri sêtea, cîm a ploûa şi îe ş-a ţinè clonţu *diştis* şi cîti apl a întra în clonţ, orî a pute-o prindi în *pkicurus* di pi penili i, atîta sî bei.» Si aşe o pornit izvoarili, şi făr di *Cai*, şi curg şi pînî'm dziûa di az.

*
**

Marili Vasili iară măi mari pisti apl, da satana făcusi crîşmili şi rachiul. Naiba ş-o făcut măsurî cî to ari îel rachiul, n'ar cî bghini sî aivi şi apa tot în sama lui ? cî dă, ştiî mmeta cî di cî ai, *di cî-ai măi avè*. Aşe şi îel. Şi ea sî agîungi la bun capît, ş-o pus di gînd sî celuîasci pi

gere de înemă, numai *cata* de loc nu s-a blăznit (nu şi-a calcat pe inimă), în una s-a *coşobănit* (s-a pus în gură şi cam cu puterea) pînă ce a lasat-o, căcî tot zicea : ba cî-î urit, ba cî-şî *ponoseşte* (feşteleşte) picioarele şi penele...

Atuncî Marele Vasile s-a jeluit Milostivuluî Dumnezeu şi Milostivul a blestemat-o că „numai atuncî să bea ea apă şi să-şî astîmpere setea, cînd a ploûa, şi ea-şî va ţinea ciocul deschis şi cîtă apă a întra în cioc, orî o va putea prinde în picuşi (picuri) de pe penele ei, atîta să bea.“ Şi aşe a pornit izvoarele, şi făr de *cae*, şi curg şi pînă'n ziua de azi.

*
**

Marele Vasile era măi mare peste apă, iar Satana făcuse crîşmele şi rachiul. Naiba şi-a făcut măsurî că tot are el rachiul, n-ar fi bine să aibă şi apa tot în socoteala

Marili Vasili :—Vasili, dzici Iuda, haî mini cum s-a crapà di dziùl şi nî-om tîlni la cutari fintîni şi nî-om cinsti : tu cu hăuturi dî-a ta şi ieû cu dî-a me.

—Haaî.

Naiba, şired di nu măi avè margint, s-o sculat di dimii-neafî şi s-o dus la locu uni pusesî i pont di cu sarî şi aştepta c-om ulcior plin di holirei ca si vii Vasili si-l celuîasci. Cum vedi pi Marili Vasili şi toarnî 'ntr-o oali rachiû şi întindi Mariluî Vasili, Iel întîi, ca si-l poati pîcîli.

Ooom pkic, cit aî rupî-om păr di n-o fost celuit ; numa Dmnădzăû i-o dat im gînd si faci sâmnu sfinti Crucî, cu trii degiti şi si bagosloviasci. Cin o vădzut cornutu, aşe o sârît Iel...., : di *trîz mnîli di loc* în sus ş-o răcînit cit I-o luat gura : „A tăû cii şi rachiû şi tăt, ci măi *mat* gătit.“

lui ? căci dâ, ştiî D ta că *de ce aî, de ce aî mat avea*. Aşa şi el.

Şi ca să ajungă la bun capăt, şi-a pus de gînd să celuîască pe Marele Vasile :

—Vasile, zice Iuda, haî mîni cum s-a crapa de ziuă şi ne-om întilni la cutare fintină şi ne-om cinsti : tu cu bă-utură de-a ta şi eû cu de-a mea.

—Haaî.

Naiba, şirăt de nu măi avea marginî, s-a sculat de dimiineafă şi s-a dus la locul unde pusese ei pont [hotărîre, înţelegere] de cu sară şi aştepta cu'n ulcior plin de holircă (rachiû) ca să vie Vasile să-l celuîască. Cum vede pe Marele Vasile, şi toarnă 'ntr-o oală rachiû şi întinde Marelui Vasile, el întăiû, ca să-l poată păcăli.

Un pic, cit aî rupe-un păr, de n-a fost celuit ; numai Dumnezeû i-a dat în gînd să facă semnul Sf. Crucî cu

Ceî măi dintîi batai (răzbel) dim lumi.

Dmnădzăū Savaon avè pi cîi doîspreci Apostulî făcuț di Iel, da Hidachi n-avè mnicî. Dzîci *di cătră* Dmnădzăū:

—Firtati, ca si cii parti driaptî'ntri noi, dă-m mnii șesi și tu si ai to șesi și si cim doî împaraț tot una di *vrăjmași* (tari).

—Fă-ț daci-ț trebuiești, ieū cum mnî-am făcut daci mnî-o trebuit, dzîci Dmnădzăū. —Da Caraosti :

—Bghini, si-m fac, da cum ?

—Inga cum, dzîci Mnilostivu : puni-om ciubăr di api și cu doauî decîti to li moai și zvirli 'napoi pisti umiru stîng.

Faci Iel așe și cim o țipaț *întîrajdatî* apa 'napoi s-o și

trei degete și să blagoslovească. Cînd a văzut Cornutul, așa a sărit el, de *trei mile de loc* în sus, și a răcnit cît i-a luat gura: „A tăū fie și rachiū și tot, că mai *m-ai* gătit.“

Cea măi dintăi batae din lume.

Dumnezeū Sabaon avea pe ceî doîsprezece Apostolî făcuți de El, iar Hidache n-avea nimică. Zice către Dumnezeū : —Firtate, ca să fie parte dreaptă între noi, dă-mî mie șese și tu să ai tot șese, și să fim 2 împarași tot una de vrăjmași.

—Fă-ți dacă-ți trebuiește, eū cum mi-am făcut dacă mi-a trebuit, zice Dumnezeū. —Da Scaraoste :

—Bine, să-mî fac, dar cum ?

—Inga cum, zice milostivul, pune un ciubăr cu apă și cu două degete, tot le moale și zvirle înapoi peste umărul stîng.

inturnat și vadă ce ispravă o făcut. Cînd și uită țel ing-on drac la c... lui. Pe urmă unu nu ș-o suflicat țel mînicili, măi tătucă, și unu n-o 'nceput a *brehni* și-a zvîrli apă 'napoi di gineă tu cî l-o apucat tătă *bițielili*. Ș-o zvîrlit într-om răstîmp trei dzili și trei nopți și ș-o durat la drac cîti frunzi și iarbă pe-on hotar, *cu trei măi mult*.

Și duci pe urmă la Dmnădzău : „ia amă sîntem drept doi împaraț, hai ni-om bate amîndoi. Oștiti s-or bate și noi om prăgi di-o parti.

—Hai, dzică Dmnădzău și pe dîndos spuni lu Ili : „să-î fulgiri și să-î trăsnești cî prav și pulbiri și nu s-aleagă dim i.“

Satanili lu Caraosti o vrut să și 'nceairi cu Apostuli la batai, da unu-o avut kip, cî Ili cînd o 'nceput a tună ș-a trasni în i nu s-alegă mnică dim i ca dim colbu di pe drum.

Face el așa și cînd a țipat întăiaș dată apa înapoi, s-a și întors să vadă ce ispravă a făcut. Cînd să uită el țată-un drac la c... lui. Pe urmă unde nu și-a suflicat el mînicele, măi tătucă, și unde n-a 'nceput a *brehni* (sunet ce samănă cu tusa, a animalelor măi ales) și-a zvîrli apă 'napoi de gîndeaă tu că l-aŭ apucat toate bițielile și-a zvîrlit într-un răstîmp trei zile și trei nopți și și-a durat la drac cîtă frunză și iarbă pe-un hotar *cu trei măi mult*.

Se duce pe urmă la Dumnezeu : „ia acum sîntem drept doi împărați, hai ne-om bate amîndoi. Oștile s-or bate și noi om privi de-o parte.“

—Hai, zice Dumnezeu, iar pe dîndos spune lui Ili : „să-î fulgeri și să-î trăsnești, de praf și pulbere să nu s-aleagă din ei.“

Satanele lui Scaraoste aŭ vrut să să'nceare cu Apostolii

Da naiba di spaîmî o bagasî pi mînicî rău, da rău di tăt: si dădusi in doşu lu Dmnădzău ca si nu-l puşti şi pi Iel şi to dzicè : „Vallū, firtati, da naprasnicî ūasti măi aî !

Cîn tuna Ilii, si cutremura ceriū şi pămîntu şi tăt dra-ci-î ucidè pi rudî pi sāmînţi. Dmnădzău dac-o vădzut aşe, numa cî-o dzîs : „măi *dintrînşî*, Ilii, cî nu di alti, da n-om măi avè di cini ridi.

Ia asta o fost cei măi dintîi batai dim lumi, şi *uricîli* creştinilor, di-atuncî infringi pi-a orî cărei *lătini* spurcati.

Amū s-o făcut *tunurli* 'm lumi, săbghiili şi alti stro-menturî di bătălii. Naiba li-o făcut, cu kip ca si batî oştîli lu Dmnădzău; da n-o eşit la firşit, n-o scos-o la capit cu obraz curat; o feştelit băţu di-amîndoaūi capîtili. Dmnădzău i li-o luat pi tătî cu sfînta cruci şi ca prubi : tesacu, săb-

la batae, dar unde-aū avut chip, căci Ilie cînd a 'nceput a tuna ş-a trăsni în ei, nu s-alegea nimică din ei ca din colbul de pe drum.

Da naiba de spaimă o bagase pe mîneacă rău, da rău de tot : să dăduse în doşul lui D-zeū ca nu cumva să-l îm-puşte şi pe el şi tot zicea : «Valeū, Firtate, dar năprasni-că oaste măi aî!»

Cînd tuna Ilie, să cutremura cerul şi pămîntul şi toţi dracîi li ucidè pe rudă pe sāmînţă. Dumnezeū dac-a vā-zut aşe, numai ce-a zîs : „măi *dintrînşîi*, Ilie, căci nu de altă, dar n-om măi avea cu ce ne lua, n-om măi avea de cine ride.“

Ia aceasta a fost cea măi dintăi batae din lume şi uri-cele (putere izvorîtă măi ales din credinţă) creştinilor, de-atuncî infringe pe-a orî cărei *lătini* (naţie streină, spurcate.

Acum s-a făcut tunurile în lume, săbiile şi alte instru-

ghiili.... aũ cruci la capitu di cari ții cu mîna, și la orĩ ci, trebui si cii macar ceva in chip di cruci.

Pușca-i făcuti hăt măi pi urmĩ di *Maica Precista*, dim *ciari*, pintru cĩ cu saglata pre mult si nacajè oamini și *nu sî putè omorĩ măi dup'o laltã*. *Maica Precista* o făcut arma asta ca si cii așe, lasatĩ di ie, măi indãmnoasi. O făcut-o cu stratu di lemn și cu țegia di *ciari*, o bagoslovit-o și dim *ciari* s-o făcut *ceru* și di-atunci și az avem cer in lumi.

* * *

Dmnădzăũ avè oi și Sarsaili capri.

—Dmnădzăũ își păștè turma lui di oi și tãti dzitulica cĩnta pi celi dĩaluri dim flueraș, ca si si iei, își făcusi flue-

mente de bătãlie. Naiba le-a făcut, cu chip (in scop) de a bate oștile lui Dumnezeũ, dar n-a eșit la bun sfĩrșit, n-a scos-o la capãt cu obraz curat, a feștelit bãțul de amin-douã capetele.

Dumnezeũ i le-a luat pe toate (armele) cu sfi. cruce și ca probã: tesacui, sãbiele etc. aũ cruce la miner și la orĩ ce trebuie sã fie macar ceva in chip de cruce. *Pușca-i* făcutã hăt măi pe urmã de *Maica Precista* din *cearã*, pentru cã cu sãgeata prea mult sã necãjeaũ oamenii și nu sã puteaũ omorĩ măi dupã o laltã. *Maica Precista* a făcut arma asta ca sã fie așe, lasatã de ea, măi indãmnoasã. A făcut-o cu stratu de lemn și cu țevia de cearã, a blagoslovit-o și *din cearã s-a făcut ferul* și de atunci și azi avem fer in lume.

* * *

Dumnezeũ avea oi și Sarsailã capre. Dumnezeũ își pãș-

raşu dim cari cînta cîtu-î dziulica di mari, dzidcè di jeli di huuie celi vâi; naiba îş păşte şi el *căpritu* lui şi ca si faci şi iel larmî, o luăat prubli di la flueraşu lu Dmnădzău, şi l-o legat di-om burdub di vătui şi la celalant capit a burdubului i-o pus *dirloiu*, şi aşe ş-o croit di iznoavi cimpoiu. —Nu iarà im lumi făcut înci *omu*. Amu n-ari ci luera naiba ?

—Firtati, haî ş-om faci-om ramaşag amîndoi : s-ascundim unî-om şti noi, tu fluiru tău, ieu cimpoili meli. Di ţ-oî găsi fluiru, si cii a mnîeû; di-î da tu pisti cimpoili meli, a tali si cii.

—Haî !

Şi Dmnădzău ş-o păscut păscut oili pin la amniadz, li-o

tea turma lui de oi şi toată ziulica cînta pe cele dealuri din flueraş; ca să se ia îşi făcuse flueraşul din care cit e ziulica de mare, zicea (cînta) de jele de huiaû cele vâi; naiba îşi păştea şi el *căpretul* (de la capre) lui şi ca să facă şi el larmă, a luat probă de la flueraşul lui Dumnezeu, şi l-a legat de-un burdub de *vătuii* (capră de 1 an); iar la celalalt capăt a burdubului i-a pus *dirloiu* (o țeve mare ce ține hangu cimpoeshului).

Şi așa și-a croit de iznoavă (cu totul din nou) cimpoiu. Nu era făcut încă omul în lume. Acum n-are naiba ce luera ? :

—Firtate, haî și-om face un ramaşag amîndoi : s-ascundem unde vom şti, tu fluerul tău, eu cimpoiu meu.

De ț-i-oiu găsi fluerul, să fie a meu; de-î da tu peste cimpoili mele, a tale să fie.

—Haî !

Şi Dumnezeu și-a păscut oile pînă la amiază, le-a adus

adus pi urmă la strungă, li-o muls şi dracu to nu măi vî-nisî în căprăria lui cu caprili.

Ci si timplasî cu iel ?

Caprili lui, tăti pînă'ntr-o una, avè gîeri pi la genunki şi si putè sui în copaci şi acolo sî hrănè. Pîn ci naiba coboie pi una, dzeci si suie innapoî. Cini şti cîn într-om tîrdziû, o vînit şi iel şi numa cu v-o doauî capri, tăt zgăriiet şi ciolnav di îmblit. Celălanti capri o vînit sînguri în urmă şi di bun magănu lor.

Dmnădzău îş ascunesesî fluiru su lîni pi spkinaria unî oi linoasi. Iuda ş-ascunesesî cimpoiu su coada unî capri. Catî dracu fluiru, nu-l găseşti ; atunci Dmnădzău ie fluiru su suări şi porneşti *supri* capra cu cimpoiu'm ie şi îi dă o tusi di celi rëli. Incepi capra *a faci colb*, di ginei tu ci

la strungă, le-a muls şi dracu tot nu măi venise în căprăria (tîrla caprelor) lui cu caprele.

Ce să'ntimplase cu el ?

Caprele lui, toate, pînă'ntr-una, aveau ghîare pe la genunchi şi să puteau sui în copaci şi acolo să hrăneau. Pînă ce naiba scobora pe una, zece se urcau înapoî. Cine ştie cînd într-un tîrziû, a venit şi el şi numai cu vr-o două capre tot zgăriiat şi ciolnav [lovit, cu rănî] de umblet. Celălalte capre au venii sîngure în urmă de bun maganul (voea) lor.

Dumnezeu îşi ascunsese fluierul supt lîna pe spinarea unei oi linoase. Iuda-ş ascunsese cimpoiul supt coada unei capre. Cată dracu fluierul, nu-l găseşte ; atunci Dumnezeu ia fluierul supt suoară şi porneşte în spre capra cu cimpoiul în ea şi-î dă o tusa de cele rele. Incepe capra *a face colb* (a tuşi), de gîndeaî tu că pîere ; şi cimpoile un-

pkeri; și cimpoiili uni nu 'ncep a țipa ș-a eși dim capri; pîntru ci capra cin tușe, si scremè.

Ie Dmnădzău cimpoiu— di amù iara a lui, c'ase li fusèsi prinsoaria— și cu fluiru to plesnești caprili la genunchi di li sàrè gerili cît colu; iar bghetili capri tremura ca varga di spaîmi și di dureri. Cîn o vădzut Ibriian cî firtati-su îi luuasî și cimpoiu și-i slutești și caprili, li rupi unghiili di nu mări samîni cu iel, cari li făcusî așe cumu-î iel, s-o făcut foc pi Dmnădzău. Da iar ș-o făcut măsurî și dzici:

—Firtati, dă-m mnii macar una di cimpoi.

—Ie-ți! —Și cum o luuat-o Michiduți di coarni, s-o to dus ,nu s-o meî uîtat înapoi.

Cîn o prins iel di vesti, iara numa cu coarnili 'm minî. Di-atunci avem capri șuti.

de nu 'ncep a țipa și-a eși din capră...: pentru că capra cînd tușea, se scremea. Ia Dumnezeu cimpoiul— de-acum era a lui, căci așa le fusese prinsoarea-, și cu-fluerul tot plesnește caprili la genunchi de le sàreau ghiarele cît colo; iar bietele capre tremurau ca varga de spaîmă și de dureri. Cînd a văzut Ibriean că Firtată seî îi luase și cimpoiul și-i slutește și caprile— le rupe unghiile de nu mări samănă cu el, care le făcuse așa cum e el— s-a făcut foc pe Dumnezeu. Dar iar și-a făcut măsurî și zice:

—Firtate, dă-mî mie macar una de cimpoi (din care sâ-și făcă cimpoi).

Ia-ți! și cum a luat-o Michiduță de coarne, s-a tot dus, nu s-a mări uîtat înapoi. Cînd a prins el de veste, era numări cu coarnele în mină. De atunci avem capre șute (ciute).

Să'ntoarce dracu ciudos înapoi să ceară altă capră. Pe

Si-ntoarnî dracu cîudos inapoi și cîarî altî capri. Pe ceia o luat-o di urechî. Cîin s-o trezit îel, iarà numa cu urechili'm mînurî și capra nicăfuri. Iel di hursudz ci iara, o'mflasi di urekî cu tîti puteria și cum o'nșfacat-o, mintenaș î-o și rupt urechili. Și di-atuncî avem capri *cîuli*. «A tali si cii, dzîci Hîdu, ci vîd îeû bghini cî di-amu nu li mîi pot prindi sîmînța.» Ș-o ramas calic lipkit pîmîntului și hargat la Dmnîdzî.

acea a luat-o de urechî. Cîind s-a trezit el, era numai cu urechile'n mîni și capu nicîiri. El de hursuz ce era, o îinflase cu toatî puterea și cum a îinșfacat-o, mintenaș (tot atuncî, imediat) î-a și rupt urechile. Și de atuncî avem capre cîule (fîr de urechî).

„Ale lîle sî fie, zice Hîdu, cî vîd eû bine cî de-acuma nu le mîi pot prinde sîmînța.“

Și-a rîmas calic lipit pîmîntului, și hargat la Dumnezeû.

I. Teodorescu.

Medicina populară

XLII. PLESCAIȚA

Plescaița se face de obicei la fluerele picioarelor, la locuri acoperite. — Plescaița face o mîncărime omului, atât de mare, în cît se scarpină pînă ce dă sînge. O dată rana făcută, ea doare și ustură cumplit și-ți produce o mîncărime în cît îți vine să tai rana cu cuțitul ori cu briciul. De plescaiță scapi dacă te *ungî cu unt de pojar-niță*, 1) ori dacă faci oblojele cu zama unei buruene ferte numite plescaiță, ce se găsește cam cu greū. Leșia de cenușa de ciucalăi și soponul prost încă face de multe ori vindecarea omului ce are plescaița.

XLIII. ȘOPÎRLAIȚA

Șopîrlaița se face la grumaz. Grumazul celui bolnav de șopîrlaița se unflă de se face otova (una) cu capul. Șopîrlaița-î primejdioasă tare. De ea scapi și cu oblejele calde, cu măliguță crudă pe care se presură chiperî și se unge cu măduvă din falcă de porc, ori cu oblejele de scîrnă de om ferbinte.

De șopîrlaiță poți scapa dacă ferbi burueana ce se cheamă *șopîrlaița* 2) și zama ei o ții în gură, iar tujlenașii îi pui pe-o petică și-î legi în jurul gîtului. De șopîrlaiță îi bună și slănină de porc sfințită în ziua de paști.

XLIV. PÎNTECĂRIA

Pîntecăria o are ori ce om. Pîntecăria o capeți dacă mi-

1) Pojarnița e o burueană cu florea galbenă ce crește prin pirloage; din ale ei boabe se face untul de pojarniță, bun și pentru ori ce fel de tăeturî.

2) Șopîrlaița e o burucănă mică cu floricea albă; crește prin fînețe

nînci *curcuşuri* crude (poame, fructe). Cînd minînci popu-
şoi mulţi copti şi bei apă, încă o capeţi. De pîtecărie
nu-s descîntece. Leacurile pentru pîtecărie-s multe. Nu
le trece la toţi cu acelaş leac. Dacă bei rachiū bun cu
chiperiū, cu spuză (cenuşă ferbinte) orî cu cărămidă pi-
sată mărunt, îţi trece une orî. Multora le trece dacā beū
zama de porumbrelez³⁾, ce le strîng toamna cînd sînt coapte.
De pîtecărie îi bună şi cafeaūa cu rachiū, ce se bea nu-
mai în cazurî grele. Un bulgaraş de chiag cit un fir de cî-
nepă, în bucate, încă nu e rău să eî.

XLV. TUSA

Tusa vine cînd umbli prin frig. De tusă nu-s descin-
tece : leacurile contra ei însă sînt foarte numeroase. Zama
de popuşoi ferţi, mai ales de popuşoi roşi; zama de floare
de tei, de soc, de gutăi, de mintă, cum şi laptele ferbinte
e bun de tusă.

Merele coapte'n foc încă te scapă de ea. Usturoiū copt
e foarte bun de tusă. Zama de *căline* ferte este cel mai
bun leac contra tusei. Zama de tărícioare de grîu cu unt,
orî cu untură de gîscă e bună de tusă. Cîru (zama din
mămăligă) ferbinte e un leac minunat contra tusei. Acestea
şi altele cum e vinul fert sbătut cu un ou, sînt leacurî
contra tusei, interne. Ca leacurî externe sînt oblojelele cu
tărícioare de grîu puse pe pept, sara cînd te culci şi a-
mestecate cu untură de porc, orî hîrtie albastră unsă cu
său de oae şi puse pe pept tot cînd te culci, iarăş e bună.
Hoştinele ce es din stoarcerea fagurilor de miere cînd se

3) Porumbrelul e un copăcel spinos ce creşte pe la poalele pădurilor : face
floarea albă. Cînd porumbreii înfloresc primăvara, e timpul cel mai bun de sa-
manat popuşoi. El face porumbrele, nişte roade negre ca alunele de mări şi
care cînd le minînci îţi face gura pungă, fiind astringento.

scoate ceara, ferte cu lapte dulce și cu o lumînare de său, sînt minunate de bune de pus la pept cînd tușești.

XLVI. JIGUL

Jigul provine din băutură acră. Femeile groase aū mai totdeauna jig. Jigul aduce o arsură acră și dureroasă pe pept ; de el scapi dacă minînci *humă*, un fel de pămînt vinăt ca cenușa și cleios, ori dacă bei în apă cridă pisată.

XLVII. DUREREA DE CAP

Durerea de cap provine din grijă multă, ori cînd ești deochet. De durere de cap scapi dacă ți se descîntă de deochi, ori de puî apă rece cu oțet, la cap. Barabulele tăete felii încă-s bune de durerea de cap. Pe unia îi doare capul strașnic cînd aū vermi în cap. Chipul scoaterei lor l-am aratat cu altă ocazie.

Un preot cînd se hirotonisește, venind acasă, strînge cruciși pe poporenî de cap, spre a nu-î durea.

Capul te doare și cînd ai făcut vre un huleai (chef) cu prietenii; în acest caz moărea de curechî te răcorește. Dacă după beție te doare capul și ești *mahmur*, poți să te dregi și să-ți treacă durerea de cap, bînd din nou vin ori rachiū, căci : «cuîu cu cuîu se scoate» și scapi și de năuceala de cap și de durere. Durerea de cap prevestește alte boli, mai în totdeauna.

M. Lupescu.

O samă de cuvinte

(Urmare)

Haram— 1° vită ; 2° pe nedreptul dobândit : *vită de haram*, vită de furat.

hartug— rupt de tot.

hălădui (a)— a fata, a naște.

hălăoai— greoae.

hălcăzui [a]— a vorbi tare și mult ; a mina vitele răcnind.

hălî (a)— a fura, a lua pe ascuns.

hăndrălui (a)— a vorbi fără nici un rost.

heț— carne slabă (mai ales de miel).

hețuri— acareturi în jurul casei.

hibi - grijă, habar : *n'am hibă*, n'am grija, nici nu-mi pasă.

hicăi (a)— a alunga cu sfadă și injurii.

hiclean— viclean.

hîi (a)— a apăsa greu pînă la dărămare ; *a hîi în batae*— a rupe în batae.

hîlbi— lături.

hîlî (a)— a bea lacom și mult.

hîrciogî— zbîrciogî.

hîrștioagî— piele (după ce s-a jupit): iera mai să dau hîrștioaga popii.

hogăș— șanț.

hoioabî— mare, lungă și deșirată.

hoit— animal mort, său om gras peste măsură; *ce hoit!*

holcî— larmă, galăgie.

holdî (a)— a face gălăgie.

hojmîc — scurt și cu mersul șchiopotînd. Cînd cineva cade fără sine se zice : *a făcut hojmîc !*

hondrăi (a), — v. *a hăndrălui*.

hondrobos — opusul lui neted.

horhăi (a) — a umbla degeaba ; a căta ceva și a nu găsi.

hornăreali — treabă, ocupație mare și cu necaz.

hoștine — ceea ce rămîne din faguri după ce s-a scos ceara.

hot — bucată.

hotnogi — om rău la inimă : lucră pînă și în ziua de Paști, nu pentru că are nevoie, ci numai să le facă tot pe dos, tot în ciudă.

hrai — casă mare și goală.

hrăpki (a) — se zice despre cîele care latră fără veste,

hreșturî vreascuiri.

hrincî — mămăligă prăjită.

hrintuît — stricat de tot, hodorogit.

hropsî (a) — a spăria pe cineva cu vorba, mai ales pe copii ; a vorbi tare și minios la adresa cuiva.

huduleț — un băț cu care se scoate măduva din țăvi.

huian — om ce vorbește tare ; *huesțe* veșnic.

hulî — vorbă pe socoteala cuiva.

hulpi — vulpe. *A da hulpea* — a plăti o vadră ori două de vin la flăcăii ce Ț-au jucat nevasta cît a fost fată, mai ales cînd îți ieși nevastă din alt sat.

huluba — numele vacelor porumbe la pâr.

huscî — sare provenită din evaporarea slatinei.

lalogiți — vacă grasă.

iapî — ciocirlie (de legat pluta).

ibriean — dracul.

ijdăniri — naștere. Sudalmă : *tu-mi-ti ijdănirea*.

intiri (a)— a alunga cu de-a sila pe cineva, sau pe un animal de la mîncare

intis— nelăsat în pace.

irmilic— o monetă. 14 lei vechi.

islaz— slobod : *am lăsat oil'e'n islaz*— în slobod.

istătuț— institut.

istov [de]— de tot.

İucman— dracul ; de nu-ı drept dracul, cel puțin pe aproape.

Iurț— Gheorghe.

izări— (a se)— a se prăbuși cu pămînt cu tot.

iznoavi (de)— din nou.

izvodı (a)— a copia, a lua exemplu.

İmbagtoa (a)— a lua cu vorba și a face să cedeze.

İmbreanș— mreană (pește).

İncăletea— încaltea.

İncrucı (a se)— a nu ști ce să mai facă de necaz și de ciudă ; a-și pune minile în cap.

İngita (a)— întarta.

İngurean— unzurean.

İngurzıturı— încreșitură la cămeși.

İntălăluı [a]— a uni, a întruni, a stringe la un loc.

İntıngı (a)— a atinge, a muia puțin : mămăliga în brinză, în unt. etc.

İnterștıu — terștı, berbecı de la trei ani în jos.

İnrăma (a se)— a se însănătoșa, a se mai îndrepta, a mai prinde la rinză.

İntreclerı (a)— a încremeni, a preface prin putere divină un corp în bolovan, în sare, etc. cum a pășıt Dochia pe Ceahlău.

İar— jaratic, cărbunı aprinșı.

jarcl— 1° Femeie bătrână. 2° Piele rea, ciuruită.

jașcău— pungă de beșică de boū pentru pus tutun.

javrî— bătrîn.

jăcuț— executor ; om ce bea și mîncă pe socoteala altuia. Cînd un țaran nu putea plăti birul, se trimeteau *jăcuți* (dorobanți, calarași, etc.) ca să-i execute ; de nu plătea îndată, *jăcuții* dădeau drumu cailor în popușoi omului, îi tăiau vitele și-i făcea multe pagube.

jdiab— locul cuprins între două picioare de munte.

jachilî— pojîie.

jăcuî (a)— a lua cu de-a sila, a prăda.

jîg— 1° Un fel de materie gălbie și ceroasă ce se află în lina oilor. 2° Un fel de rigieală ce ustură în gît și în pept.

jîmbat— cel ce are două rînduri de dinți, orî nepotriviți.

jîntuî (a)— 1° A stoarce cașul de jîntuit ; 2 a bate și a stoarce de avere.

jîntuit— esența groasă a cașului din care se scoate untul. După ce cașul a fost stors de zăr, se frămîntă și apoi se stoarce *jîntuitul*.

jneamît— mormîntul pe care fiecare trecător aruncă ceva (un lemn, o piatră etc.), crezînd că astfel i se iartă mortului un păcat. Mormîntul trebuie să fie în pădure sau pe cîmp.

jufî— o mîncare ce se prepară așa : se pisază sămînța de cînepă din care se face *lapte de sămînță* ; se amestecă acest lapt cu crupe, se ferbe, se pune sare și se mîncă cu lingura.

C Î N T E C E

258 Foaie verde sălcioară
cine puşcă şi omoară
o plecat maică prin ţară
cu straele sub suoară,
să ne stringă grămăjioară,
să ne dea la o şcoală.

Foaie verde de doi nucii
tot atunci maică, atunci,
cînd a creşte griu în casă
ş'a păli cu spicu'n masă ;
tot atunci maică, atunci
cînd a creşte griu în tindă
ş'a păli cu spicu'n grindă ;
şi tot atunci maică atunci,
cînd a face plopul nucii,
şi răchita mere dulci,
atunci mamă să ne-aduei
şi ne-om face doi voinicii.

259 Foiliţă de-alămie
nici o poamă nu-i dulce
ca pomuţa cea de vie,
şi soţioru cel d'întăi
că te pune pe căpătăe
şi cu vorba te mingie.
Foaie verde, foaie rară,
nici o poamă nu-i amară
ca soţu de-a doua oară,
că cu vorba te omoară.
Şi iar mi-o spus frunza de vie
că dragostea nu-i moşie
ci-i numai o lăcomie ;
şi mi-o spus frunza de fag

că dragostea nu e şag
numai lăcomia'n cap ;
şi mi-o spus frunza de soc
că dragostea nu-i noroc
că numai am stat pe loc.

260 Foaie verde miez de nucă
măi badiţă bădilucă !
dacă-ai avut gînd de ducă
la ce m-ai prins ibovnică ?
Nu mi-i de iubitul tău
da mi-i că mi-ai făcut rău
şi trăese în lume greu.
—Fa leliţă lelişoară !
lasă pîn'la primavară,
că ū-oîu face-o rochioară,
largă'n poale şi subsuori
cînd o vezi te ieşii fiori,
valeu, valeu, vreii să mor.

261 Frunzuliţa mărgărint
am un puţ prăpădit
care inima mi-o fript.
Frunzuliţa de dudău
n'aţi văzut puţuţu meu ?
Spune-mi dragă semnul său !
Puţu meu-i cu pana verde:
ochi-s negri negrişori
cînd îl vezi te prind fiori,
fără dinsul valeu mor ;
şi-i la faţă albineţ
şi cu perişoru creţ ;

sprinceana-î scrisă cu pană
of! mă doare inimioara
și se topește ca ceara.

262. Foaie verde lemn molidu
cit e lumea și pământu-
nu te ție cine ți-î gîndu.
Foaie verde de maslad
mî-am luat un blastamat
de m-o lasat de ris în sat.
Eu așa am tot gîndit
că dacă m-oîu mărita
bună poamă mî-oîu lua :
să-mî ieû spicu grîului
și pomuța vinului ;
așa poamă mî-am luat
de m-o făcut de ris în sat :
mî-am luat spic de sacară

din Broșteni (Suceava)

264. Frunzuleana di sacari,
eș afari Mărioari
ci-ț ardi casa cu pari !
Las-si ardi și gardu,
nu-î acasi barbatu,
ci-î la crîșmî, sarmanu !
Ci ș'asar'o vinit bat
și pi prispî s'o culcat,
și cu fața la păreți
cu gura arsi di săti :
și cu fața la pămînt,
cu gura arsi di vînt.
Dimineața s'o sculat,

și ce-o fost mai rău în țară.

263 Foaie verde de mohor
mare-î focu de amorî :
cînd se prinde, stai să morî:
dintr'u'ntăi îți pare blind
și-n urmă șerpe mușcînd ;
m-o mușcat
m-o 'nveninat;
m-o mușcat de subsuoară
valeû, valeû rău mă doare.
Istuî șerpe 'nveninat
nu-î găsesc doftor în sat,
numai puîu cu vederea
mî-o luat toată durerea;
numai puîu din vedere
mî-o dat zile și putere
și viață de mîngiere.

Culese de **M. Lupescu.**

murgu și l'o înșalat,
pi el o încălicat
și iar la crîșm'o plecat,
cum o agîuns o strigat :
—Cumătriți crîșmăriți,
ia dă gin într'o cociți,
și rachiû într'o ocă,
ca si-nî astimpir săteà.
ci ni-î ursi inimà
di munci și di nacaz ;
și di cîi cu botu breaz ;
di boeri și di cîocol.
și di breslașîi di soî ;

și di tăț eîi gulerat,
ghini băuț și mincaț,
hodiniț și îmbracaț
ca și niști imparat,
vide-i-aș cu gitu'n laț !
Nilui-I-ar Dumnedzău,
după cum îi blăstăm eū !

265 Frundzuleana magheran
năcăjese mai mult di-un an
si fac pelinu zahar
și pelinu-i tot amar.
Pi pelin verdi mă cule
ca s'adorm, si dorm mai mult,
celea gîndurî si li uit.
Si n'aud copchiî plingînd,
și cinîi schelăluînd,
gitili'n ocol răgînd
și di mîncari cerînd.
Dimineața cînd mă scol
gitili rag în ocol,
copchiî cer di mîncari,
cinîi schelăluese măi tari.
Caut, di mîncari nu-i ;
stecla cu pelin în cuî.
Cînd ar ei'n stecli otravi
si beū si mor mai digrabi!

266 În țari la București
pi la curțili domnești
mă rog si nu zăbăgești.
ei di-i zăbăgi v'o luni
mă găsaști pi cinchi nebuni,
daci-i zăbăgi un an,
mă găsești moartă de-alean,

imbrobodili cu tulpan,
tulpan negru di matasi
cum ni-i inima di arsi ;
cum ni-i suflita di ars
di-a tău dor și di nacaz.

267 Păuniți albi'n peni
ti iubesc di-atita vremi,
di cit ti iubem pi tinî,
mai ghini fugem în lumi ;
mă ducem și nu vinem,
mintea nu ni-o prăpădem ;
mă ducem și mă 'nturnam,
mintea nu ni-o mai stricam.

268 Foaie verdi merișor
colu'n vali la izvor
si 'ntilnești dor cu dor.
Ș'asa cinți di frumos,
tăti iarba culci gîos,
și huesc poenili,
și tremurî frundzili,
și si string păsirili
s'asculti cintărilor.

269. Suni petricici, suni,
suni, suni și răsuni,
colo'n vale la fintini
plingi tinăra copehili
c'o scapat salba diu minî,
o scapat-o în fintini.
Și salba di galbinî mari
făcuti di doi primari,
salba di sorocoveți

făcuti di doi giudeți,
și salba di irmilici,
făcuti di doi voinici,
și salba di gologani
făcuti di doi ciobani.

270 Frundzuleana lemn di pluti,
cinti cucu'n verdea lunci,
așa cinti, și rotești,
nici o creangi nu clintești,
Bița calu potcovești,
di grea cali ni-l gătești;
puica din prag ni-l prigești
și di lăcrini nu-l zărești.

271 Frunzi verdi sălcioari,
piți, liți Mărioari,
amindoi dzăcem de-o boali,
eu la țirg și tu la țari;
tu pi-un pat și eu pi-un pat,
pi doți scinduri di brad,
și n'am pi nimi cu drag
ca si treaci pisti prag,
si-ni pui mina la cap
si văd di ei boali dzac:
ori di cori, ori di varsat,
ori di dor de-amurizat.

272 Pe cel deal, pe cel colnic
trece-o puică ș'un voinic,
voinicu merge călare,
puica merge pe cărare;
voinicu merge șuerind,
puica merge blăstămind.

Cind cole de către sară,
calea lor se 'npreună.
—Taci puică nu blăstăma
și blastămă-ți mintea la
cea nebună și brudie
că mi te-î potrivit mie;
eu oîu fi voinic în țară
tu-î fi fată de ocară;
eu m-oîu duce ș'oîu juca,
tu-î ședē și-î legăna
alătura cu măta.

273 Foaelița bobului,
pe malul Siretiului
paște murgu Iorgului.
Murgu paște și nechează,
puica doarme și visează,
Iorgu șede și ostează.
Ce folos de oftul lui,
dacă nu-î și nu-î și nu-î,
dacă nu-î și puica lui.
Foae verde trei castale,
Iorgule mă rog matala,
dă-î cuiva vr'o cincî parale
să-ți tae nucu din cale,
și bradu din chiutoare,
și răchita din carare,
și plop din lunca mare,
să-ți pue punte la mare
să treci Dumneta călare,
cu cămeșa albă'n floare,
spălată de fată mare
cu sopen de cincî parale,
șinilită'n lăcrămioare.

274 Bulgăraș de gheață rece, a pus spate la pământ
 vara vine, iarna trece și fața la răsărit
 și n'am cu cine-o petrece; și m'a lăsat amărit,
 căci cine-am petrecut, sbuciumat și necăjit,
 s'a dus și r'a mai venit, ca și pana dusă'n vînt.

(Din jud. Suceava)

Adunate de C. Teodorescu.

TREI FRĂȚI

(Poveste)

Au fost odată trei frați; doi erau tâlhari și unul era năzdrăvan, dar se făcea că e prost. Intr'o noapte, se sfătuiră tâlharii să fure de la un vecin, un berbece. Prostu s-a dus la omul acela și i-a spus: bade, s-au sfătuit doi talhari să-ți fure un berbece; dacă îmi dai mie unu, eu ți-l păzesc? —Ți-oiu da. —Da ai un maiu de crăpat lemne? —Am. —El luă maiul și se băgă de cu vreme în coșarul oilor. Talharii pe la mezul-noptii veniră, și unul se vîri în coșar să ia un berbece; prostul nici una nici două, poc cu maiul în capul talharului. —Se băgă al doilea talhar să fure, dar păți ca și cel-lalt. Prostul eși degrabă din coșar, după ce au fugit tâlharii, și *tudila* prin umbra gardurilor ca s'ajungă acasă înaintea fraților sei.

Prostul, văzînd pe frații cu capetele legate, îi întrebă că ce au pățit? —Da am astupat soba și ne-au bătut cahla. —Prostu se pune pe somn; iar ei se sfătuiră să fure de la un alt om o gîscă. Prostu s-a dus și-i spuse: bade, s-au sfătuit doi talhari să-ți fure o gîscă; dar îmi dai mie una se ți le păzesc? —Ți-oiu da. —Da ai un clește

de potcovit caii, să mi-l dai mie? — Am — Să mi-l dai incoace. Cum a inoptat s-a vîrit în poiata giștelor. — Cînd s'a băgat talharii, pe la miezul-noptii, să fure gîsca, prostul *haț* cu cleștele de nas; atunci talharul a răcnit: fugi, mă, că-mi rupe nasul? — Bagă-te tu ș'o prinde de gît, zise celui de afară cel vîrit. Cum s'o vîrit, păți ca și celalalt. Prostu a luat gîsca și s'a dus acasă. — Și a doua-zi s'a sfătuit să fure un știubei. Cum a auzit prostu, s'a dus și a spus omului. Pe înseratele, prostu s'a vîrit în știubeiul gol din margina prisacei. Talharii venind, nimeresc tocmai pe acel în care era prostu, adică mai greu, plin cu mere; îl leagă la gură și pleacă cu el. Pe drum prostu cu un cîrlig, inceptu a trage cînd pe unul cînd pe altul de păr. Ei se luară la ceartă: De ce mă tragi, mă, de cap? — Cel-lalt: dar tu la ce mă tragi? — Gîlcevindu-să ei așa, aruncă știubeiul, care se duse de-a roata pînă de vale; iar ei se luară la batae, și eū cum am văzut asta, am încălicat pe-o șă și v'am spus povestea așa.

(*Borca, Suceava*)

Culeasă de **N. Vasiliu.**